

Ádozataink (2.)

Káty, Tiszakálmánfalva (Budiszava) és Kábol magyar közösségeinek II. világháborús veszteségei

Amikor a II. világháborús délvidéki magyar néppességsökkenés és a vérveszteségek kerülnek szóba, túlnyomórészt az 1944/45-ös megtorlások áldozataira és az 1944–1945-ben a partizán csapatoknál elesett magyarokra gondolunk. Egy teljesebb kép összeállításához nagyobb figyelmet érdemelnek azok a nemzetársaink, akik a magyar hadseregben szolgáltak, és főleg az orosz frontokon veszítették életüket.

Az elhurcolt, agyonvert, kivégzett kátyi magyarok névsora:

1. **Beretka József**, Sajkásgyörgyén (Durdevo) született, B. István és Uri Mária fia, egy gyermeke maradt.

2. **Bognár János**, Külán született, egy gyermeke maradt.

Alatta kérdőjellel van még egy név, Bognár József, Külán született, asztalos volt, két gyermeke maradt.

3. **Buda Ferenc**, Kátyon született, apja Sándor, felesége Kalocsia Julianna, református, egy gyermeke maradt.

4. **Fodor András**, felesége Pálkás Terézia, két gyermeke maradt. Mellette Fodor József neve is szerepel kérdőjellel.

5. **Culyás András**, Kátyon született 1919. január 29-én, apja János, anyja Somogyi Mária, Major Ilona volt az élettársa.

6. **Kis József**, Csúrogon született, felesége Virág Rozália, béltisztító, 1944. október 24-én agyonlőtték Kátyon, két gyermeke maradt.

7. **Labancz Ferenc** (Károly?), gépész volt a szivattyútelepen a Dunánál, két gyermeke maradt.

8. **Leszár Márton**, Tiszakálmánfalván született 1900. november 3-án, apja Mátyás, anyja Selymesi Katalin, két gyermeke maradt, felesége Takács Katalin.

9. **Molnár Ferenc**, Temerinben született.

10. **Morvai Ferenc**, Temerinben született, felesége Kaslik Rozália, egy gyermeke maradt.

11. **Nagy Szilveszter**, Tiszakálmánfalván született 1913. december 31-én, apja János, anyja Bárány Erzsébet, felesége Gulyás Katalin, egy gyermeke maradt.

12. **Ocsenás István**, Titelen született 1913. június 25-én, apja Pál, anyja Rózsa Terézia, Csupka Éva volt az élettársa, Sajakasszentiványon agyonlőtték, két gyermeke maradt.

13. **Pásztai Mátyás**, Kátyon született 1918. július 27-én, apja Ferenc, anyja Bajusz Katalin, felesége Szabó Katalin (református), két gyermeke maradt.

14. **Pusztai András**, Lokon született 1910. november 20-án, apja Mihály, anyja Zseli Veronika, felesége, Pap Rozália, három gyermeke maradt.

15. **Uri Péter**, Zsablyán született, apja Pál, anyja Rumencsik Veronika, felesége Tót Zsófia.

16. A kátyi magyarok tudni velük, hogy a kátyi határban kivégeztek két nem kátyi magyar férfit, akiket **Mészáros Jánosnak** és **Mihálynak** hívtak. Sajakásgyörgyről hurcolták Kátyra őket.

A magyar hadseregben és a partizánoknál hős halálit haltak vagy eltűntek névsora:

1. **Bakaity Antal**, apja Antal, anyja Dore Piroksa, Csókán született 1923. január 9-én, nőlen volt.

2. **Klénárd Sándor**, apja Lajos, anyja Viczkó Mária, Kátyon született 1926. december 6-án, nőlen.

3. **Leszár András**, apja József, anyja Homogyi Julianna, 1926. május 14-én született Tiszakálmánfalván, nőlen.

4. **Leszár János** Mátyás, apja József, anyja Homogyi Julianna, 1922. január 7-én született Tiszakálmánfalván, nőlen.

5. **Molnár Károly**, apja Vince, anyja Remete Viktória, Magyarkanizsán született.

A magyar igazolványok megjelenése után 2003 novemberében újból megalakult a Petőfi Sándor Magyar Művelődési Egyesület, majd 2006-ban a VMSZ helyi szervezete is

6. **Nagy Mihály**, apja Ferenc, anyja Balog Judit, Piroson született, kálmánista.

7. **Nagy József**, apja Ferenc, anyja Nagy Erzsébet, Magyarkanizsán született.

8. **Oláh Ferenc**, apja Mihály, anyja Zavarók Terézia, Temerinben született.

9. **Oláh László**, Oláh Veronika fia, Azaanja községben (Szerbia) született 1920. február 2-án, a magyar hadseregben szolgált, neje Ilić Veronika.

10. **Takács Ferenc**, apja Ferenc, anyja Juhász Etel, 1922. január 8-án született Tiszakálmánfalván, nőlen, a jugoszláv hadseregben szolgált. Holttestét hazahozták és Kátyon temették el, a Ősbaci kórházban halt meg 1945. május 11-én.

Masa Péter tanító, az első tiszakálmánfalvi születésű értelmiségi. 1948-ban letartóztatták, büntetlenül fogva tartották. Az elszenvedett kínzásokban 1949-ben belehalt. Családjának még holtestét sem adták ki

11. **Viczko András**, apja József, anyja, Szeko Ágnes, Felsőkábolon született 1901. január 1-jén, neje Major Rozália, három gyermeke maradt.

12. **Viczko Sándor**, apja András, anyja Major Rozália, 1923. május 15-én született Kátyon, neje Nagy Erzsébet, két gyermeke maradt.

13. **Kis József**, apja Péter, anyja Gombár Viktória, 1923. január 2-án született, nőlen volt.

Kátyról 1944 őszén elmenekültek:

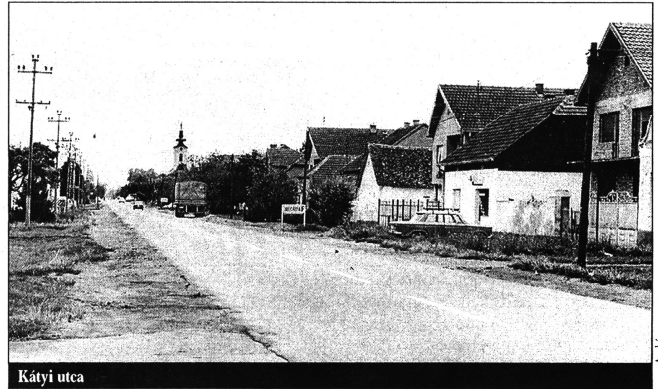
1. **Szántai György**, Toma Julianna férje, Madarásra ment, követte családja is, két gyermeke volt.

2. **Toma Ferenc**, apja István, anyja Federer Erzsébet, Madarásra menekült, nőlen volt.

3. **Szabó György** kálmánista, neje **Viczko Katalin**, leventék kísérője volt, Magyarországra ment.

4. **Oláh Antal** és neje, valamint édesanyja **Oláh Veronika**.

A háború utáni évtizedek testvériség-egység olvasztókemencéjében a fájdalmas 1944-es őszi események emléke csak a családokban élt. A gyerekek azt tanulták az iskolában, hogy a „felszabadulást”

Kátyi utca

hozó partizánok csak a fasiszták ellen harcoltak, csak azokat ölték meg. Azt viszont nagyon is kiemelték, hogy a magyarok a fasiszták oldalán harcoltak. Lassan megszűnt a magyar nyelvű iskolai oktatás, majd felbomlott a magyar művelődési egyesület is. A gyorsabb asszimilációt segítő elő a növekvő vegyes házasságok száma, de az a tény is, hogy a kátyi magyarok struktúrájából hiányzik az értelmiségi réteg vagy csoport, amely a közösség élére állna.

A magyar igazolványok megjelenése után 2003 novemberében újból megalakult a Petőfi Sándor Magyar Művelődési Egyesület, majd 2006-ban a VMSZ helyi szervezete is. Megindult az anyanyelv-újraélesztés (tanulás), három gyerek a szomszédos Budiszavára jár iskolába, hogy anyanyelvén tanulhasson. Biztató jelek vannak, de hogy a változások igénye meddig fog élni, az a kátyi magyaroktól és a nekik szentelt figyelemről, támogatásról függ.

Káty magyarországi lakosságának száma a 2002-es népszámlálási adatok szerint 453, az 1991-es adatokhoz viszonyítva 32-vel több.

kat, apám pedig a „felszabadult” Újvidéken körüljárja testvérét is, és jelenti nekik a hírt, hogy fia született. Anyám, ómamám és a szomszédok igyekeztek lebeszélni útjáról, de úgy tartva, hogy soha senkit nem bántott, kitartott a szülővárosába való utazás mellett. Barátjával megerkezett Újvidékre. A nővéréhez ment, aki elmondta neki, hogy a partizánok és különböző fegyveres csoportok szedik össze az embereket, és nem lett volna szabad elhagynia a biztonságosabbnak vélt falut. Milan szintén rossz híreket érkezett meg apámtól, és azonnal visszaindult Tiszakálmánfalvára, akkor már Budiszavára. A várost nem sikerült elhagyniuk, összetalálkoztak egy fegyveres csoporttal, amely letartóztatta őket. Előbb a leventeothon udvarába, majd a Pirosi úti szürnygyár épületébe kerültek. Két nap múlva Milant, mint szerbet, szabadon engedték. A barát mindent megkísérelt, amit lehetett, jótáért érte, bizonyította ártatlanságát, de haszatlan. Utolsó találkozásukkor apám levette a tükörkabinját, zsebjárát és jeggyűrűjét, és azokat hazaküldte anyámnak. Láttam, hogy tovább semmi sem lesz szükség. Egy születésem apám halálát jelentette. Anyám egy kétes kislánnyal és egy egy hónapos kislánnyal családfenntartó nélkül maradt.

Ót éves koromban tűnt föl, hogy nekem nincs apám, játszótársaim egy része „szerzett” gyerekek nevezett. Anyám, ómamám és újvidéki nagynénim csak lassan, mindig egy kis lépéssel haladva előre adagolták a tényeket, attól függően, hogy kérdéseim egyre érettebbek, egyre részletesebbek lettek. Először azt mondták meghalt, utána, hogy eltűnt a háborúban, majd orosz fogságot emlegettek. Törékeny termetű anyám, aki nem szokta meg a nehéz fizikai munkát, aminek végzésére rákényszerült, 13 éves koromban szintén meghalt. Ezután ómamám és a nagynénim mindent elmondtak, amit tudtak, egészen addig, hogy apám a Rajna sumában lett kivégezve, és valószínűleg az ottani tömegsírban lehet elhaltolva. (Megjegyzés: Az említett erdős területet a város már évtizedekkel ezelőtt beépítette, az emberi csontokat megsemmisítették.)

Apám sorsának kérdése nem fejeződött be kivégzésével, különböző időszakokban meg-megjelent életemben, még ha tabu témának is számított. A jó néhány eset közül megemlítek egy érdekes és egy kellemetlen esetet. Mint az újvidéki Moša Pijade Gimnázium tanulója Elza Stokin igazgató és osztályfőnöknőm,

Klem Irma ingyenes tengerparti nyaralásra küldtek az újvidéki elesett harcosok gyerekeinek 30 középiskolást és egyetemistát számláló csoportjával. Kényes helyzetbe kerültem, és osztályfőnöknőmnek kerek percc megmondtam, hogy apámat 1944-ben kivégezték a partizánok. Meglepődött, majd bement az igazgatóhoz, és amikor visszajött, azt mondta, bármilyen kérdésre csak azt mondjam, hogy szülem kis koromban meghaltak, mint árva gyerek kerültem a csoporthoz. A csoportvezető, Milica Bursać, az 1941-es Partizán Emlekérem viselője így is viszonyult hozzám, és életemben először három hetet töltöttem a tengeren.

Apám sorsának kérdése nem fejeződött be kivégzésével, különböző időszakokban meg-megjelent életemben, még ha tabu témának is számított. A jó néhány eset közül megemlítek egy érdekes és egy kellemetlen esetet. Mint az újvidéki Moša Pijade Gimnázium tanulója Elza Stokin igazgató és osztályfőnöknőm,

Nagy Sándor 1944. november 29-én bevonult a Jugoszláv Néphadseregbe, 1945. áprilisban eltűnt a szlovéniai harcokban

A tiszakálmánfalvi áldozatokról és eseményekről

Az 1944-es októberi–novemberi tragikus események akarva, nem akarva végigkísértek életem különböző szakaszaiban. Újvidék bombázásának idején, 1944 májusában a családja biztonságáért aggódó apám úgy döntött, hogy egy bizonyos időre kiköltözteti 2 éves kislányát és terhes feleségét Tiszakálmánfalvára a magánosan élő anyósához. Szeptember végén megszülettem, amiről Újvidéken maradt három testvérém nem tudta értesíteni. Szerb nemzetiségű, Milan nevű barátja magyar feleségével és gyermekeivel ideiglenesen szintén kiköltözött tiszakálmánfalvi anyósához. Október végén apám és barátja, Milan elhatározták, hogy Újvidékre mennek megnézni elhagyott lakásai-